

เสภาและพัฒนากาพย์ของวรรณคดีเสภา



นางสาว มนต์จันทร์ อินทรจันทร์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย (วรรณคดีไทย) ภาควิชาภาษาไทย

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-346-612-6

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 10473436

SEPHA AND THE DEVELOPMENT OF SEPHA LITERATURE

Miss Monchan Inchan

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Thai (Thai Literature)**

Department of Thai

Faculty of Arts

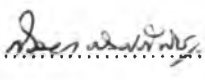
Chulalongkorn University

Academic Year 2000

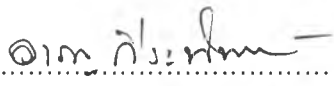
ISBN 974-346-612-6

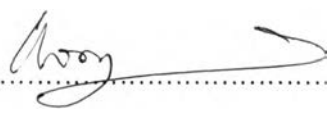
หัวข้อวิทยานิพนธ์ เสภาและพัฒนาการของวรรณคดีเสภา
โดย นางสาวมนต์จันทร์ อินทรจันทร์
ภาควิชา ภาษาไทย
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ชลดา เรืองรักษลิขิต

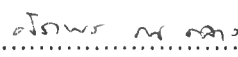
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..........คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว. กัลยา ดิงศภิกษย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..........ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อารดา กิระนันท์)

..........อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชลดา เรืองรักษลิขิต)

..........กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศิราพร ณ ถกลาง)

..........กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อิงอร สุพันธ์วณิช)

มนต์จันทร์ อินทรจันทร์ : เสภาและพัฒนาการของวรรณคดีเสภา . (SEPHA AND THE DEVELOPMENT OF SEPHA LITERATURE) อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต, ๒๖๐ หน้า. ISBN ๙๗๔-๓๔๖-๖๑๒-๖

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาวรรณคดีเสภาจำนวน ๒๖ เรื่องในด้านลักษณะเฉพาะ และพัฒนาการด้านรูปแบบ เนื้อหา วัตถุประสงค์ และการนำเสนอ โดยแบ่งวรรณคดีเสภาออกตามยุคสมัยที่แต่งได้ ๓ ช่วง คือ วรรณคดีเสภาที่แต่งขึ้นในช่วงสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๔ วรรณคดีเสภาที่แต่งขึ้นในช่วงสมัยรัชกาลที่ ๕ จนถึงสมัยรัชกาลที่ ๗ และวรรณคดีเสภาที่แต่งขึ้นในช่วงสมัยรัชกาลที่ ๘ จนถึงสมัยรัชกาลปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่า ด้านรูปแบบนั้น วรรณคดีเสภาใช้รูปแบบของกลอนเสภาที่มักขึ้นต้นวรรคว่า “ครานั้น” เป็นส่วนใหญ่ ต่อมาพัฒนาการด้านการขึ้นต้นวรรคและชนิดคำประพันธ์ กล่าวคือ ด้านการขึ้นต้นวรรค มีการนำเอากลอนบทละคร และกลอนเพลงยาวมาใช้ในการการขึ้นต้นกลอนเสภาด้วย ส่วนด้านชนิดคำประพันธ์ นอกจากกลอนเสภาแล้ว ยังมีการนำเอาโคลง ร่าย ฉันท์ และเพลงพื้นบ้านมาแทรกไว้ด้วย แม้จนปัจจุบันส่วนใหญ่ยังมีการสืบเนื่องของการใช้รูปแบบกลอนเสภาแบบเดิม ส่วนพัฒนาการด้านเนื้อหาของวรรณคดีเสภาพพบว่า วรรณคดีเสภาส่วนมากมีเนื้อหาประเภทนิทาน ภายหลังเพิ่มเนื้อหาอื่นๆ ขึ้นอีก คือ เนื้อหาประเภทสั่งสอน นอกจากนี้ยังมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสังคมและการเมือง และเนื้อหาประเภทอำนาจพรด้วย ส่วนพัฒนาการด้านวัตถุประสงค์ของวรรณคดีเสภา แต่เดิมวรรณคดีเสภาส่วนใหญ่มุ่งเล่าเรื่องและยังคงยึดวัตถุประสงค์เช่นเดิมมาโดยตลอด จากนั้นจึงพัฒนาโดยเพิ่มการสั่งสอน การแสดงความคิดเห็น และการอำนาจพร ด้านพัฒนาการในการนำเสนอ วรรณคดีเสภาช่วงแรกใช้ประกอบการแสดง คือ ใช้ขับสำหรับฟังเพื่อความสนุกสนาน ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๒ จึงเริ่มขับประกอบการแสดงพิพาทย์ จากนั้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ เพิ่มการนำเสนอในรูปแบบเสภารำ และละครเสภา หลังมีการพิมพ์ และคนมีการศึกษามากขึ้น วรรณคดีเสภาจึงใช้สำหรับอ่านมากยิ่งขึ้นจนถึงในปัจจุบัน

จากการศึกษาพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของวรรณคดีเสภาทำให้เห็นลักษณะเฉพาะของวรรณคดีเสภา ๒ ประการ คือ ลักษณะเฉพาะของฉันทลักษณ์ และลักษณะเฉพาะของการเป็นเรื่องเล่า

ภาควิชา ภาษาไทย
สาขาวิชา ภาษาไทย (วรรณคดีไทย)
ปีการศึกษา ๒๕๔๓

ลายมือชื่อนิติต ... มนต์จันทร์ ... อินทรจันทร์ ...
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ...
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ...

#4080166822 : MAJOR THAI (THAI LITERATURE)

KEY WORD: SEPHA / SEPHA LITERATURE / THE DEVELOPMENT OF SEPHA LITERATURE

MONCHAN INCHAN: SEPHA AND THE DEVELOPMENT OF SEPHA LITERATURE. THESIS

ADVISOR : ASSOC. PROF. CHOLADA RUENGRUGKLIKIT, Ph.D. 260 pp. ISBN 974-346-612-6.

This thesis aims at studying twenty-six sepha literary works in terms of their characteristics and their development in forms, subject matters, objectives and presentations. These sepha works are divided according to the period of their composition into three periods : those composed during the Ayutthaya era to the reign of King Rama IV, those composed during the reign of King Rama V to the reign of King Rama VII and those written during the reign of King Rama VIII till the present reign.

The study has found that most of the sepha literary works were originally written in the form of Klon Sepha with each stanza beginning with the word kra nan. Later, there was a development of the use of the beginning words and forms of versification. As for the beginning words, the poet makes use of the beginning words of Klon Bot Lakon and Klon Phleng Yaow. As for the forms of versification, the poet inserts Klong, Rai, Chan and verse forms of folk songs into the sepha. The original forms of the sepha literary works have been handed down to most of the sepha literary works at present. In terms of the development in subject matters, it has found that they were mainly tales. Later, other subject matters were added : stories with didactic lessons, those dealing with social and political issue and those meant to give blessings. In the aspect of the development of their objectives, most sepha literary works initially aimed at narrating stories and this objective has continued to prevail, yet later objectives to teach lessons, to express opinions and to give blessings were added. In terms of their presentations, sepha literary works of earlier period were presented in accompaniment of performances, that is they were recited to entertain listeners. In the reign of King Rama II, they were sung to accompany the phipat traditional Thai orchestra. In the reign of King Rama V, they were performed in accompaniment of dances, known as sepha rum and dramas, known as lakhon sepha. After the establishment of a printing press and improvement in people's education, sepha literary works have been more widely read up till the present time.

Studying different aspects in the development of sepha literary works shades light on their two characteristics - their specific versification and their nature of being narrative poetry.

Department THAI

Field of study THAI (THAI LITERATURE)

Academic year 2000

Student's signature.....*Monchan Inchan*.....

Advisor's signature.....*Cholada R. Likit*.....

Co-advisor's signature-.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของรองศาสตราจารย์ ดร.ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งให้คำปรึกษา และคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการวิจัย ทั้งยังช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเมตตาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อารดา กิระนันท์ รองศาสตราจารย์ ดร. ศิราพร ณ ถลาง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ อิงอร สุพันธ์วิช คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาตรวจแก้ไขและให้คำแนะนำต่าง ๆ จนวิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ถูกต้องยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำห้องเอกสารโบราณ หอสมุดแห่งชาติที่กรุณาให้ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้

มนต์จันทร์ อินทรจันทร์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
๑. บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาของปัญหา.....	๑
๑.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๒
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๓
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย.....	๓
๑.๕ สมมติฐาน.....	๕
๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๑๐
๒. ภูมิหลังของเสภาและวรรณคดีเสภา.....	๑๑
๒.๑ ภูมิหลังของเสภา.....	๑๑
๒.๒ ภูมิหลังของวรรณคดีเสภา.....	๒๖
๓. พัฒนาการด้านรูปแบบของวรรณคดีเสภา.....	๓๓
๓.๑ วรรณคดีเสภาที่แต่งขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึง สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	๓๖
๓.๒ วรรณคดีเสภาที่แต่งขึ้นในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึง สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	๔๐
๓.๓ วรรณคดีเสภาที่แต่งขึ้นในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลจนถึง สมัยรัชกาลปัจจุบัน.....	๔๕
๔. พัฒนาการด้านเนื้อหาของวรรณคดีเสภา.....	๕๒
๔.๑ วรรณคดีเสภาที่แต่งขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึง สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	๕๒
๔.๒ วรรณคดีเสภาที่แต่งขึ้นในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึง สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	๘๕

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
๔.๓ วรรณคดีเสภาที่แต่งขึ้นในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลจนถึงสมัยรัชกาลปัจจุบัน.....	๕๕
๕. พัฒนาการด้านวัตถุประสงค์และการนำเสนอของวรรณคดีเสภา.....	๑๓๑
๕.๑ พัฒนาการด้านวัตถุประสงค์.....	๑๓๑
๕.๑.๑ วรรณคดีเสภาที่แต่งขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	๑๓๒
๕.๑.๒ วรรณคดีเสภาที่แต่งขึ้นในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	๑๓๕
๕.๑.๓ วรรณคดีเสภาที่แต่งขึ้นในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลจนถึงสมัยรัชกาลปัจจุบัน.....	๑๓๘
๕.๒ พัฒนาการด้านการนำเสนอ.....	๑๔๑
๕.๒.๑ วรรณคดีเสภาที่แต่งขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	๑๔๘
๕.๒.๒ วรรณคดีเสภาที่แต่งขึ้นในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	๑๕๒
๕.๒.๓ วรรณคดีเสภาที่แต่งขึ้นในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลจนถึงสมัยรัชกาลปัจจุบัน.....	๑๖๑
๖. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	๑๖๖
รายการอ้างอิง.....	๑๘๑
ภาคผนวก.....	๑๘๖
ไหว้ครูเสภาต่าง ๆ.....	๑๘๘
เสภานายชั้นนายโชติ.....	๑๙๒
เสภาอาบู่หะซัน (หลวงจักรปราณี ฤกษ์ แต่ง).....	๑๙๘
เสภาตลาด.....	๒๒๐
เสภาพระพี่นางพระนเรศวรมหาราช - เจือ สตะเวทิน.....	๒๒๑
ประวัติผู้เขียน.....	๒๖๐